

Bölüm 7

ÖLÜ DOĞUM: DAMGALANMA ve YÖNETİMİ

Pelin PALAS KARACA¹

GİRİŞ

Ölü doğum (Stillbirth); ebeveynlerin, ailelerin ve toplumların üzerinde fiziksel, psikolojik, sosyal ve ekonomik etkileri olan, önlenabilir bir halk sağlığı sorunudur.⁽¹⁾ Ölü doğum, neonatal kayıp ve ani bebek ölüm sendromundan daha sık görülür ve görülme sıklığı 200 gebelikte 1'dir.⁽²⁾ Dünya genelinde de her yıl 2,6 milyon bebeğin doğumdan önce öldüğü tahmin edilmektedir. Bu ölümlerin azaltılmasına yönelik Avustralya'da Güvenli Bebek Paketi (Safer Baby Bundle, SBB) kapsamında öneriler yayınlanmıştır. Bu öneriler; gebeliğin erken döneminde sigara taramasını, kişiye özel sigara bıraktırma desteği sunulmasını, fetal büyüme geriliği risk faktörleri taramasını, azalmış fetal hareket durumunda farkındalığın artırılmasını, gebeliğin sonlarında uyku pozisyonunun öneminin anlatılmasını ve gebeliğin erken döneminde ölü doğum risk faktörleri açısından taranmasına yöneliktir.^(3,4) Cochrane sistematik derlemesinde de ölü doğuma yönelik; dengeli enerji/protein takviyelerin, geleneksel doğum görevlilerinin eğitilmesinin, doğum öncesi kardiyotokografin ve ebe liderliğindeki bakım modellerinin net fayda sağladığı belirlenmiştir.⁽⁵⁾

Ölü doğum, ebeveynlerin yaşamları boyunca karşılaşılabilecekleri en yıkıcı olaylardan biridir.⁶ Bu nedenle ölü doğum ebeveynlerin, aile üyelerin, arkadaşlarının ve sağlık profesyonellerin baş etmede zorlandığı, ciddi, karmaşık, üzücü ve stresli bir durumdur.^(6,7, 8) Ebeveynler, ölü doğum ile birlikte öfke, pişmanlık, anksiyete, yalnızlık, yas ve korku gibi birçok olumsuz duygu yaşar. Ebeveynler, bu durumda kendini suçlar. Yine, ebeveynler, ölü doğum yoluyla gelecekteki bir bebeğini kaybettiği için damgalanma duygusu ve utanç hissederler.^(9,10) Bu olumsuz duygular ölü doğumdan sonra, nerdeyse tüm ebeveynlerde ve sağlık profesyonellerin yaklaşık %95'inde bildirilmiştir.⁽⁸⁾ Bu nedenle yaşlı ebeveynlere ebeler tarafından verilen şefkatli, saygılı ve destekleyici bakım çok önemlidir. Caelli ve ark. yaptıkları çalışmada perinatal yasta bireyselleştirilmiş şefkatli ebelik bakımının önemini bildirmişlerdir.⁽¹¹⁾

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Balıkesir Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ebelik Bölümü, pelinpalas@hotmail.com

Ebe: Günlerinizi nasıl geçiriyorsunuz?

Esra: (*daha fazla tedirgin olmaya başlar*) Henüz işe geri dönmedim, ortalıkta dolaşıp duruyorum.

Ebe: Bu konuda güçlü hislerinizin olduğunu görebiliyorum, ama tam olarak ne hissettiğinden emin değilim.... bana bundan biraz daha bahsedebilir misiniz?

Esra: (*Aşağıya bakar ve ağlamaya başlar*). Kendimi çok işe yaramaz hissediyorum... Hiçbir şey yapmak istemiyorum... Bu yüzden benim için ne olur, neyin iyi olacağını söyleme... İnsanların bana bunu söylemesinden bıktım!

Esra biraz ağlıyor ve ebeye bakıyor.

Ebe: Bunu yapamayacağıma söz veriyorum. Korktuğunu ve üzgün hissettiğini düşünmekte haklı mıyım?

Esra: Evet... Bazen kendimi iyi hissediyorum... Sonra tekrar geri dönüyorum... Ne zaman daha iyi hissedeceğim? Kendimi daha iyi hissedecek miyim?

Ebe: Hissettiğiniz duygu için hızlı bir düzelme yok.

Esra: Evet... biliyorum.

Doğru anlamının gücü mükemmeldir ve Esra bir gün olumsuz duygularını kısmen ya da tamamen çözecektir. Ebe söylemek istediği her şeyi ifade etmesini sağlamak için iyi bir dinleyicidir. Ebe, herhangi bir şüphe veya yanlış anlamalarını bir soruyla açıklığa kavuşturmalı ve bir kişinin söylediği veya yaptığı bir şey karşısında şok olmamaya çalışmalıdır. Kişinin yaşadığı duygularını kabul etmek ve saygı duymak gerekir. Saygı, bir kişinin herhangi bir duyguyu hissetme ve özgür seçim yapma hakkına sahip olmasını desteklemektir. Kayıp yaşamış kişileri önemsemek, açık ifadeyi kolaylaştıran daha açık, dostane ve liberal bir yaklaşımı gerektirir. Gereksiz yaptırımlara ve yargılamaya yer yoktur. İncelik ve nezaket hassasiyet anahtar özelliklerdir.

KAYNAKLAR

1. Ellis A, Chebsey C, et al. Systematic review to understand and improve care after stillbirth: a review of parents' and healthcare professionals' experiences. *MC Pregnancy Childbirth*, 2016; 16(16). Doi: 10.1186/s12884-016-0806-2
2. Haug W. Genetic innovations and our understanding of stillbirth. *Hum Genet*, 2020;139(9):1161-1172. Doi: 10.1007/s00439-020-02146-2
3. Centre of Research Excellence Stillbirth (2019). Safer Baby Bundle Handbook and Resource Guide: Working Together to Reduce Stillbirth. Available from URL <https://www.stillbirthcre.org.au/saferbabybundle/>
4. Fledany V, Ellwood D. Making real progress with stillbirth prevention. *ANZJOG*, 2020;60(4):495-497. Doi.org/10.1111/ajo.13208
5. Oto E, Lopes K, Middleton P, et al. Antenatal interventions for preventing stillbirth, fetal loss and perinatal death: an overview of Cochrane systematic reviews. *Cochrane Database Syst Rev*, 2020;18(12). Doi: 10.1002/14651858.CD009599.pub2

6. Escañuela Sánchez T, Meaney S, O'Donoghue K. Modifiable risk factors for stillbirth: a literature review. *Midwifery*, 2019;79. Doi: 10.1016/j.midw.2019.102539
7. Pollocka D, Pearson E, Coopera M, et al. Voices of the unheard: A qualitative survey exploring bereaved parents experiences of stillbirth stigma. *Women and Birth*, 2020;33:165–174. Doi.org/10.1016/j.wombi.2019.03.002
8. Ravalci C, Levi M, Angeli E, et al. Stillbirth and perinatal care: Are professionals trained to address parents' needs? *Midwifery*, 2018, 64:53-59. Doi: 10.1016/j.midw.2018.05.008
9. World Health Organization. Why we need to talk about losing a baby? Erişim: <https://www.who.int/news-room/spotlight/why-we-need-to-talk-about-losing-a-baby> Erişim Tarihi: 27 Mart 2021.
10. Oliveira Salgado H, Betina Andreucci C, Paulo Souza J. The perinatal bereavement project: development and evaluation of supportive guidelines for families experiencing stillbirth and neonatal death in Southeast Brazil-a quasi-experimental before-and-after study. *Reprod Health*, 2021;18(5):2-16. Doi: 10.1186/s12978-020-01040-4
11. Caelli K, Downie j, Letendre A. Parents' experiences of midwife-managed care following the loss of a baby in a previous pregnancy. *J Adv Nurs*, 2002;39(2):127-36. Doi: 10.1046/j.1365-2648.2002.02252.x
12. O'Connel O, Meaney S, O'Donoghue K. Caring for parents at the time of stillbirth: How can we do better? *Women Birth*, 2016;29(4):345-9. Doi: 10.1016/j.wombi.2016.01.003
13. Morgan, C, England, R. (2012). *Communication Skills For Midwives: Challenges In Everyday Practice*. Open University Press.
14. Murphy S. Reclaiming a moral identity: stillbirth, stigma and 'moral mothers'. *Midwifery*, 2012;28(4):476-480. Doi.org/10.1016/j.midw.2011.06.005
15. World Health Organization. Maternal, newborn, child and adolescent.Stillbirths. [healthhttps://www.who.int/maternal_child_adolescent/epidemiology/stillbirth/en/](https://www.who.int/maternal_child_adolescent/epidemiology/stillbirth/en/). Erişim Tarihi: 27 Mart 2021.
16. Da Silva FT, Gonik B, McMillan M, et al. Stillbirth: Case definition and guidelines for data collection, analysis, and presentation of maternal immunization safety data. *Vaccine*, 2016;34:6057–6068.
17. Birth Summary Tables, England and Wales, 2008. Erişim: <http://www.ons.gov.uk/ons/rel/vsob1/birth-summary-tables--england-and-wales/2008--final-/index.html>.
18. Centers for Disease Control and Prevention. What is Stillbirth? Erişim: <https://www.cdc.gov/ncbddd/stillbirth/facts.html>. Erişim Tarihi: 23 Mart 2021
19. ACOG Practice Bulletin No. 102: Management of Stillbirth. *Obstet Gynecol* 2009,113:748–61.
20. Arslan O, Çepni MS, Etiler N. Ölü Doğumların CBS ile Analizi ve Yorumlanması: Kocaeli İli Örneği. *Jeoinformasyon ve Arazi Yönetimi Dergisi*, 2011;10-15.
21. Flenady V, Koopmans L, Middleton P, et al. Major risk factors for stillbirth in high-income countries: a systematic review and meta-analysis. *LANCET*, 2011;377(9774):1331-1340.
22. Marufu T, Ahankari A, Coleman T, Lewis S. Maternal smoking and the risk of still birth: systematic review and meta-analysis. *BMC Public Health*, 2015;15:239. DOI 10.1186/s12889-015-1552-5
23. 24 Pineles BL, Hsu S, Park E, et al. Systematic Review and Meta-Analyses of Perinatal Death and Maternal Exposure to Tobacco Smoke During Pregnancy. *Am J Epidemiol*, 2016,15;184(2):87-97. Doi: 10.1093/aje/kwv301
24. Online ACOG Publications Obstetric Care Consensus. Management of Stillbirth. *Obstetrics & Gynecology*, 2020; 135(3):110-132. Doi: 10.1097/AOG.00000000000003719
25. 26 Daşıkın Z, Kavlak O. Maternal Obezite: Gebelik Komplikasyonları ve Gebe Kadının Yönetimi. *Türkiye Klinikleri J Nurs*, 2009;1(1):39-46.
26. Aliyu MH, Wilson RE, Zoorob R, et al. Alcohol consumption during pregnancy and the risk of early stillbirth among singletons. *Alcohol*, 2008,42(5):369-74. Doi: 10.1016/j.alcohol.2008.04.003

27. Gorman MC, Orme KS, Nguyen NT, et al. Outcomes in pregnancies complicated by methamphetamine use. *Am J Obstet Gynecol*, 2014;211(4):429.e1-7. Doi: 10.1016/j.ajog.2014.06.005
28. Bingöl D, Koçak DY. Obezitenin Maternal ve Fetal Sağlık Üzerine Etkileri, Hemşirelik Yaklaşımı. *Ordu University Journal of Nursing Studies*, 2019;2(2):110-119.
29. Tennat PWG, Rankin J, Bell R. Maternal body mass index and the risk of fetal and infant death: a cohort study from the North of England. *Hum Reprod*, 2011, 26(6):1501-11. Doi: 10.1093/humrep/der052
30. Chu SY, Kim SY, Lau J, et al. Maternal obesity and risk of stillbirth: a metaanalysis. *Am. J. Obstet. Gynecol*, 2017;197:223-228. Doi.org/10.1016/j.ajog.2007.03.027
31. Heazell A, Li M, Budd J, et al. Association between maternal sleep practices and late stillbirth - findings from a stillbirth case-control study. *BJOG*, 2018;125(2):254-262. Doi: 10.1111/1471-0528.14967
32. Silver RM. Maternal Going to Sleep Position and Late Stillbirth: Time to Act but With Care. *EClinicalMedicine*10, 2019: 6-7.
33. Cronin RS, Li M, Thompson JM, Gordon A. An individual participant data meta-analysis of going to sleep position, interactions with fetal vulnerability, and the risk of late stillbirth. *EClinicalMedicine*10, 2019, 48-56.
34. Tshibumbu DD, Blitz J. Modifiable antenatal risk factors for stillbirth amongst pregnant women in the Omusati region, Namibia. *Afr J Prim Health Care Fam Med*, 2016;8(1):e1-e6. Doi:10.4102/phcfm.v8i1.1054
35. Çalışkan L (2018). Şanlıurfa'da bir doğum hastanesinde ölü doğum ve canlı doğum yapan kadınların obstetrik öykülerinin incelenmesi. Harran Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yüksek lisans tezi. Şanlıurfa.
36. Fretts RC. Stillbirth: Common Causes and Prevention Strategies (2007). Accept: https://www.researchgate.net/publication/289526924_Stillbirth_Common_Causes_and_Prevention, Accept date: 23 March 2021
37. Mills TA, Ayebare E, Mukhwana R, et al. Parents' experiences of care and support after stillbirth in rural and urban maternity facilities: a qualitative study in Kenya and Uganda. *BJOG*, 2021;128:101-109.
38. Stillbirth Management: The ACOG SMFM Consensus Document. Accept: <https://www.obgproject.com/2020/07/13/stillbirth-management-the-acog-smfm-consensus-document/> Accept date:10 March 2021
39. Yıldız K (2019). Onkoloji Hastalarında Ayrımcılık ve Damgalanmanın Hastalık Algısı Üzerine Etkisi. On Dokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yüksek lisans tezi. Samsun.
40. Bayar G (2020). Obsesif Kompulsif Bozukluğu Olan Hastalarda İçselleştirilmiş Damgalanma ve Sosyal İşlevsellik Düzeyine Etkisi. Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yüksek lisans tezi. İstanbul.
41. Çam O, Çuhadar D. Ruhsal Hastalığa Sahip Bireylerde Damgalama Süreci ve İçselleştirilmiş Damgalama. *Journal of Psychiatric Nursing*, 2011;2(3):136-140.
42. World Health Organisation. The unacceptable stigma and shame women face after baby loss must end. <https://www.who.int/news-room/spotlight/why-we-need-to-talk-about-losing-a-baby/unacceptable-stigma-and-shame>. Accept Date: 23 March 2021.
43. Brierley-Jones L, Crawley R, Lomax S, et al. Stillbirth and stigma: the spoiling and repair of multiple social identities. *OMEGA Journal of Death and Dying*, 2014;70(2):143-168. Doi: 10.2190/OM.70.2.a
44. Kiguli J, Namusoko S, Kerber K, et al. Weeping in silence: community experiences of stillbirths in rural eastern Uganda. *Glob Health Action*. 2015; 31;8:24011. Doi: 10.3402/gha.v8.24011
45. Paudel M, Javanparast S, Dasvarma G, et al. Religio-cultural factors contributing to perinatal mortality and morbidity in mountain villages of Nepal: Implications for future healthcare provision. *PLoS One*. 2018;15;13(3):e0194328. Doi: 10.1371/journal.pone.0194328

46. Haws RA, Mashasi I, Mrisho M, et al. "These are not good things for other people to know": how rural Tanzanian women's experiences of pregnancy loss and early neonatal death may impact survey data quality. *Soc Sci Med*, 2010;71(10):1764-72. Doi: 10.1016/j.socscimed
47. Burden C, Bradley S, Storey C, et al. From grief, guilt pain and stigma to hope and pride - a systematic review and meta-analysis of mixed-method research of the psychosocial impact of stillbirth. *BMC Pregnancy Childbirth*. 2016 Jan 19;16:9. Doi: 10.1186/s12884-016-0800-8
48. St John A, Cooke M, Goopy S. Shrouds of silence: three women's stories of prenatal loss. *Aust J Adv Nurs*. 2006;23(3):8-12.
49. Pollock D, Ziaian T, Pearson E, et al. Understanding stillbirth stigma: A scoping literature review. *Women Birth*, 2020;33(3):207-218. Doi: 10.1016/j.wombi.2019.05.004
50. Shakespeare C , Merriel A , Bakhbakhi D , et al. 'Global bereavement care after stillbirth Consensus: The RESPECT Study. *Int J Gynaecol Obstet*, 2020;149(2):137-147. Doi: 10.1002/ijgo.13110
51. Boyle FM, Horey D, Dean JH, et al. Stillbirth in Australia 5: Making respectful care after stillbirth a reality: The quest for parent-centred care. *Women Birth*. 2020;33(6):531-536. Doi: 10.1016/j.wombi.2020.08.006
52. Shakespeare C, Merriel A, Bakhbakhi D, et al. The RESPECT Study for consensus on global bereavement care after stillbirth; *International Journal of Gynecology and Obstetrics*. Doi: 10.1002/ijgo.13110
53. De Bernis L, Kinney MV, Stones W, et al. Stillbirths: Ending preventable deaths by 2030. *Lancet*. 2016;387:703-716.
54. World Health Organization (2014). The prevention and elimination of disrespect and abuse during facility-based childbirth. Geneva: World Health Organization.
55. Sacks E, Kinney MV. Respectful maternal and newborn care: building a common agenda. *Reprod Health*. 2015;20;12:46. Doi: 10.1186/s12978-015-0042-7
56. Care following stillbirth Midwifery matters. WIN November 2013;21(9). Accept: https://www.inmo.ie/tempDocs/MidwiferyMatters_PAGE27nov13.pdf
57. Martin CH, Forrest HBereavement Care for Childbearing Women and their Families: An Interactive Workbook Routledge; 1st edition, 2013.
58. Ellis A, Chebsey C, Storey C, et al. Systematic review to understand and improve care after stillbirth: a review of parents' and healthcare professionals' experiences. *BMC Pregnancy Childbirth*. 2016;16:16. doi:10.1186/s12884-016-0806-2
59. Queensland Clinical Guideline 2019 . Stillbirth Care. Accept: www.health.qld.gov.au/qcg
60. Flenady V, Oats J, Gardener G, et al. Perinatal Society of Australia and New Zealand Clinical Practice Guideline for Care Around Stillbirth and Neonatal Death, Third Edition, January 2020
61. Flenady V, Boyle FM. Towards respectful supportive care after stillbirth for every woman. *BJOG*. 2021;128(1):110. Doi: 10.1111/1471-0528.16455
62. Psychological and social aspects of perinatal bereavement. Perinatal Society of Australia and New Zealand Clinical Practice Guideline for Perinatal Mortality (2014); Third Edition, Version 3 Accept: <https://www.psanz.com.au/assets/Uploads/Section-3-Evidence-Based-Clinical-Practice>
63. Nuzum D, Meaney S, O'Donohue K. Communication skills in Obstetrics: what can we learn from bereaved parents? *Ir Med J*, 2017;10;110(2):512.
64. Siassakos D, Jackson S, Gleeson K, et al. All bereaved parents are entitled to good care after stillbirth: a mixed-methods multicentre study (INSIGHT). *BJOG*;2018;125(2):160-170. doi:10.1111/1471-0528.14765
65. Henderson J, Redshaw M. Parents' experience of perinatal post-mortem following stillbirth: A mixed methods study. *PLoS One*. 2017;12(6):e0178475. doi:10.1371/journal.pone
66. Kobler K, Limbo R, Kavanaugh K. Meaningful moments'. *Mcn, American Journal Of Maternal Child Nursing*, 2007;32(5):288-295.
67. Tseng YF, Hsu MT, Hsieh YT, Cheng HR. The meaning of rituals after a stillbirth: A qualitative study of mothers with a stillborn baby . *Journal of clinical nursing*, 2018;03:27(5-6):1134-1142.

68. Camacho-Ávila M, Fernández-Sola C, Jiménez-López FR et al. Experience of parents who have suffered a perinatal death in two Spanish hospitals: a qualitative study. *BMC Pregnancy Childbirth*. 2019;19;19(1):512. doi:10.1186/s12884-019-2666-z
69. Camacho Ávila M, Fernández Medina IM, Jiménez-López FR, et al.. Parents' Experiences About Support Following Stillbirth and Neonatal Death. *Adv Neonatal Care*. 2020;20(2):151-160. doi: 10.1097/ANC.0000000000000703